

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	4Cdo/287/2020
Identifikačné číslo spisu:	6415202245
Dátum vydania rozhodnutia:	30.11.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Nora Halmová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:6415202245.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne U. H., bývajúcej v X. L., J. R. XXXX/XX, zastúpenej advokátskou kanceláriou JUDr. CIMRÁK, s. r. o., so sídlom v Nitre, Štefánikova 7, IČO: 36 868 876, proti žalovanej OTP Banka Slovensko, a. s., so sídlom v Bratislave, Štúrova 5, IČO: 31 318 916, o určenie, že nehnuteľnosti nie sú zaťažené záložným právom v prospech žalovanej, vedenom na Okresnom súde Žiar nad Hronom pod sp. zn. 5C/85/2015, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 31. marca 2020 sp. zn. 14Co/35/2019, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 31. marca 2020 sp. zn. 14Co/35/2019 z r u š u j e a v e c mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Žiar nad Hronom (ďalej aj „prvoinštančný súd“ alebo „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom (v poradí druhým) z 12. novembra 2018 č. k. 5C/85/2015 - 260 I. žalobu žalobkyne zamietol, II. zamietol návrh žalobkyne na prerušenie konania a III. priznal žalovanej voči žalobkyni náhradu trov konania v pomere 100 % trov konania. V odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že pokiaľ žalobkyňa v spore tvrdila, že zmluva, ktorú uzavrela so žalovaným (zmluva o zriadení záložného práva k nehnuteľnostiam), je zmluvou spotrebiteľskou, nie je tento názor správny, pretože základnou podstatnou črtou spotrebiteľskej zmluvy je dodávateľsko-odberateľský vzťah, kde dodávateľ poskytuje spotrebiteľovi určitú službu, resp. tovar, pričom pri takejto dodávateľskej činnosti koná v rámci predmetu svojej obchodnej alebo podnikateľskej činnosti a spotrebiteľ odoberajúci túto službu, resp. tovar, nevystupuje v rámci svojej obchodnej alebo podnikateľskej činnosti, avšak za svoje plnenie prijíma protiplnenie zo strany dodávateľa vo forme poskytovanej služby alebo tovaru. Táto základná črta charakteristický znak spotrebiteľskej zmluvy v záložnej zmluve chýba a zásadne ju od spotrebiteľského charakteru oddeľuje, keď záložná zmluva môže naplňať znaky spotrebiteľskej zmluvy vtedy, ak je záložný veriteľ v postavení dodávateľa a záložca v postavení spotrebiteľa, pokiaľ sa týka hlavného (zabezpečovaného) vzťahu, smerom ku ktorému je vzťah založený záložnou zmluvou akcesorickej povahy. Žalobkyňa však ako záložca nie je totožná s osobou spotrebiteľa, sama v uvedenom vzťahu spotrebiteľkou nie je a záložná zmluva je výlučne zabezpečovacím inštitútom, hoci aj slúžiaci na zabezpečenie plnenia vyplývajúceho zo spotrebiteľského vzťahu. Súd prvej inštancie tak uzavrel, že

zmluva o zriadení záložného práva k nehnuteľnosti, ktorú uzavreli strany sporu, nie je spotrebiteľskou zmluvou. K námietke žalobkyne, že záložná zmluva neobsahuje všetky náležitosti, nakoľko pohľadávka v nej nie je presne špecifikovaná konštatoval, že záložná zmluva spĺňa všetky predpoklady ustanovené pre jej platnosť podľa ustanovení § 151a, § 151b Občianskeho zákonníka a vymedzenie zabezpečovanej pohľadávky v zmluve nepodlieha prieskumu z pohľadu ustanovení o ochrane spotrebiteľa. K tvrdeniu žalobkyne, že žalovaná ako poskytovateľka úveru nevyvíjala dostatočnú aktivitu a v tom dôsledku nedostatočne zistila majetkové a zárobné pomery, ako podmienok pre poskytnutie úveru dlžníkovi uviedol, že je to predovšetkým osoba dlžníka, ktorý je povinný preukázať a pravdivo uviesť všetky rozhodujúce okolnosti pre posúdenie splnenia podmienok na poskytnutie úveru. Nesplnenie si tejto povinnosti, prípadne neúplné, resp. klamlivé uvádzanie rozhodných a rozhodujúcich okolností v čase žiadania o úver môže mať trestnoprávnu dohru takéhoto konania, čo sa aj naplnilo, keď osoba dlžníka A. A. D. bol uznaný vinným zo zločinu úverového podvodu. Poukázal na to, že v čase uzatvárania záložnej zmluvy mala žalobkyňa vedomosť o tom, za akým účelom sa záložná zmluva uzatvára, čo je jej zmyslom a cieľom a preto mala byť uzatvorená aj s prípadnou možnosťou realizácie predaja zálohu. K argumentácii žalobkyne, že zmluva o zriadení záložného práva je v rozpore s dobrými mravmi a preto je absolútne neplatná, očakávajú, že práve žalovaná pri poskytovaní úveru dlžníkovi bude postupovať s príslušnou odbornou starostlivosťou, keď poukázala na svoju nepriaznivú sociálnu a rodinnú situáciu, súd prvej inštancie konštatoval, že nie sú tieto skutočnosti dôvodom, pre ktorý by bola záložná zmluva neplatná z dôvodu rozporu s dobrými mravmi, keď rozpor právneho úkonu s dobrými mravmi musí vychádzať z objektívnych kritérií s prihliadnutím na všetky individuálne okolnosti daného prípadu, pričom žalobkyňa vstúpila do zmluvného vzťahu s bankou riadne oboznámená s charakterom, účelom a predmetom záložnej zmluvy a preto nemožno konštatovať úmysel banky poškodiť ju ako povinnú osobu. K námietke premlčania, ktorú vzniesla žalobkyňa, nakoľko mimoriadna splatnosť úveru bola vyhlásená ku 6. októbru 2014 s tým, že hlavný záväzok je premlčaný a má za to, že premlčaný je aj vedľajší záväzok, a to záložná zmluva súd prvej inštancie uviedol, že z úpravy § 100 ods. 2 Občianskeho zákonníka vyplýva, že trojročná premlčacia doba záložného práva neuplynie skôr, než uplynie premlčacia doba zabezpečenej pohľadávky a pokiaľ § 100 ods. 2 Občianskeho zákonníka predlžuje plynutie premlčacej doby práva domáhať sa uspokojenia zo zálohu tak, že ustanovuje, že záložné práva sa nepremlčujú skôr, než zabezpečená pohľadávka, vychádzal z toho, že je potrebné skúmať iba to, kedy uplynie premlčacia doba zabezpečovanej pohľadávky, avšak nie to, či bola dlžníkom vo vzťahu k právu veriteľa domáhať sa splnenia zabezpečovanej pohľadávky aj vznesená námietka premlčania. Žalovaná úver zosplatnila 6. októbra 2014 a listom zo 16. januára 2015 oznámila žalobkyni začatie výkonu záložného práva. Žalobkyňa záväzok neuhradila, žalovaná mohla začať s výkonom záložného práva 30. januára 2015. Žalobkyňa podala žalobu 6. marca 2015, kde žiadala nariadiť predbežné opatrenie a to uloženie povinnosti žalovanej zdržať sa úkonov smerujúcich k výkonu záložného práva, ktoré súd nariadil uznesením z 1. apríla 2015. Z dôvodu nariadeného predbežného opatrenia preto žalovaná nemohla vo výkone záložného práva pokračovať, na základe čoho došlo k pretrhnutiu plynutia premlčacej doby. Návrhu žalobkyne na prerušenie konania podľa § 162 ods. 1 písm. c/ CSP s tým, aby súd podal návrh na začatie prejudiciálneho konania pred Súdnym dvorom Európskej únie uviedol, že nebolo dôvodné ani hospodárne pokračovať navrhnutým spôsobom a preto nebol daný dôvod na prerušenie konania. O trovách konania rozhodol súd podľa § 255 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“).

2. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobkyne rozsudkom z 31. marca 2020 sp. zn. 14Co/35/2019 I. návrh žalobkyne na prerušenie konania zamietol, II. rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku o zamietnutí žaloby a o trovách konania potvrdil, III. odvolanie voči druhému výroku o zamietnutí návrhu na prerušenie konania odmietol, IV. žalovanej náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. Uviedol, že zo žiadnych okolností uzatvárania záložnej zmluvy nemožno vyvodit' také správanie, resp. taký postup žalovanej vo vzťahu k žalobkyni, že by konanie zo strany žalovanej vo vzťahu k žalobkyni napĺňalo podstatu rozporu s dobrými mravmi (teda nejakým spôsobom ju poškodiť, zavádzať, či oklamať, zatajiť jej potrebné skutočnosti, prípadne tieto skresľovať), keď žalobkyňa do tohto zmluvného vzťahu vstúpila dobrovoľne, preto jej nepremyslené až ľahkovážne konanie pri uzatváraní tejto zmluvy nemôže byť prirátané na ťarchu druhej zmluvnej strany. Pokiaľ išlo o tvrdenie neurčitosti založenej pohľadávky, odvolací súd uviedol, že záložná zmluva obsahuje zrozumiteľnú a

určitú špecifikáciu zabezpečovanej pohľadávky, kde výška je určená nominálnou hodnotou istiny zabezpečovanej pohľadávky a nominálnou hodnotou jej príslušenstva, ktoré sa vypočíta ku dňu, kedy sa záložné právo vykonalo a záložná zmluva tak spĺňa predpoklady ustanovené pre jej platnosť v zmysle § 151 a § 151b Občianskeho zákonníka, pričom vymedzenie zabezpečovanej pohľadávky v zmluve nepodlieha prieskumu z pohľadu ustanovení o ochrane spotrebiteľa. K námietke premlčania odvolací súd uviedol, že túto námietku môže uplatniť len záložca a prvýkrát tak môže úspešne urobiť až v momente, keď uplynula premlčacia doba aj zabezpečovanej pohľadávky, nielen trojročná premlčacia doba pre premlčania práva záložného veriteľa domáhať sa uspokojenia zo zálohu, keď podľa právnej teórie „záložca má naliehavý právny záujem na tom, aby súd v sporovom konaní určil, že premlčané záložné právo nie je vykonateľné vzhľadom na dovolanie sa premlčania záložcom“, takýto petit však nebol žalobou uplatnený, žalobkyňa sa domáhala určenia, že nehnuteľnosti nie sú zaťažené záložným právom v prospech žalovanej. Odvolací súd odmietol odvolanie voči druhému výroku, ktorým súd návrh žalobkyne na prerušenie konania zamietol a to s poukazom na ust. § 357 CSP, v zmysle ktorého nie je voči tomuto rozhodnutiu odvolanie prípustné. Odvolací súd konštatoval, že nezistil dôvod na prerušenie konania, keď úlohou Súdneho dvora EÚ v rámci prejudiciálneho konania je poskytnúť výklad práva Európskej únie alebo rozhodnúť o jeho platnosti, nie uplatňovať toto právo na skutkový stav vyplývajúci z konkrétneho konania vo veci samej pred vnútroštátnym súdom. Právne posúdenie postavenia žalobkyne (z hľadiska posúdenia, či sa na ňu vzťahuje právna úprava sledujúca ochranu spotrebiteľa) považoval za jednoznačné, preto návrh žalobkyne na prerušenie konania podľa § 162 ods. 1 CSP zamietol. O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 262 CSP.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“). Navrhla, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Prípustnosť dovolania vyvodzovala z § 420 písm. f/ CSP keď súd nesprávnym procesným postupom jej znemožnil uskutočňovať jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces a zároveň aj § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, keď mala za to, že v danom prípade rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá nebola v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte vyriešená. Porušenie práva na spravodlivý proces videla v tom, že postupom odvolacieho súdu jej bolo znemožnené, aby bola účastná na verejnom vyhlásení rozsudku odvolacieho súdu, nakoľko o čase a mieste tohto úkonu odvolacieho súdu nevedela, aj keď mala právo byť na to upozornená, keďže súčasťou ňou podaného odvolania bola výslovná žiadosť, aby bola o verejnom vyhlásení rozhodnutia vopred upovedomená prostredníctvom elektronických prostriedkov. Mala za to, že ponechať túto procesnú vadu napadnutého rozsudku nepovšimnutú by pri dnešnej výkladovej sile rozhodnutí dovolacieho súdu, znamenalo de facto precedens neverejného vyhlasovania rozhodnutí súdmi. Dovolateľka uviedla, že dôverujúc v dodržanie svojich procesných práv z dôvodu nerešpektovania žiadosti adresovanej odvolaciemu súdu sa o termíne verejného vyhlásenia rozsudku nedozvedela a teda sa nemohla zúčastniť a dozvedieť sa o výsledku sporu včas. Poukázala na skutočnosť, že odvolací súd ju informoval, že rozsudok bude verejne vyhlásený 17. marca 2020, napriek tomu v tento deň rozsudok vyhlásený nebol, ale bol vyhlásený 31. marca 2020 bez toho, aby bola o zmene termínu upovedomená. Bola názoru, že v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola riešená otázka, 1/ je súd povinný ex offio skúmať platnosť hlavného záväzku v súvislosti s platnosťou akcesorického záväzku, pričom ak súd zistí, že hlavný záväzok bol uzavretý v rozpore s dobrými mravmi, má sa za to, že aj akcesorický záväzok je neplatný pre rozpor s § 39 Občianskeho zákonníka, 2/ vzťahuje sa ochrana spotrebiteľa aj na akcesorický záväzok k hlavnému záväzku, ktorý spadá pod definíciu spotrebiteľského vzťahu aj v prípade ak nie je daná totožnosť účastníkov týchto vzťahov alebo nenapĺňa sám o sebe definíciu spotrebiteľského vzťahu. Navrhla, aby dovolací súd odložil vykonateľnosť napadnutého rozsudku.

4. Žalovaná sa k podanému dovolaniu nevyjadrila.

5. Dovolací súd nezistil splnenie podmienok pre odklad vykonateľnosti dovolaním napadnutého rozhodnutia podľa ustanovenia § 444 ods. 1 CSP a v súlade s ustálenou praxou o tom nevydal samostatné rozhodnutie. Uvedený procesný postup z ústavnoprávneho hľadiska považuje za udržateľný

aj Ústavný súd Slovenskej republiky (m. m. IV. ÚS 158/2022, IV. ÚS 442/2022).

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP), preskúmal vec a dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je dôvodné. Stručné odôvodnenie (§ 451 ods. 3 veta prvá CSP) rozhodnutia dovolacieho súdu je uvedené v nasledovných bodoch.

7. Aj za účinnosti CSP treba dovolanie považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie aj podľa novej právnej úpravy nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (viď napríklad rozhodnutia sp. zn. 1Cdo/113/2012, 2Cdo/132/2013, 3Cdo/18/2013, 4Cdo/280/2013, 5Cdo/275/2013, 6Cdo/107/2012 a 7Cdo/92/2012).

8. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

9. V danom prípade žalobkyňa vyvodzuje prípustnosť a dôvodnosť svojho dovolania z § 420 písm. f/ CSP.

10. Podľa § 420 písm. f/ CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

11. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

12. Žalobkyňa prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f/ CSP vyvodzuje z toho, že upovedomenie o mieste a čase verejného vyhlásenia rozsudku jej nebolo doručené elektronicky.

13. Podľa § 219 ods. 3 CSP platí, že vo veciach, v ktorých súd rozhoduje rozsudkom bez nariadenia pojednávania, oznámi súd miesto a čas verejného vyhlásenia rozsudku na úradnej tabuli súdu a na webovej stránke príslušného súdu v lehote najmenej päť dní pred jeho vyhlásením. Ak o to strana požiada, súd jej oznámi miesto a čas verejného vyhlásenia rozsudku aj elektronickými prostriedkami.

14. V danom prípade žalobkyňa v podanom odvolaní (č. l. 272 a nasl. spisu) požiadala v zmysle ustanovenia § 219 ods. 3 CSP „aby bola v prípade verejného vyhlásenia rozhodnutia upovedomená o mieste a čase verejného vyhlásenia rozhodnutia do elektronickej schránky jej právneho zástupcu“. Z obsahu spisu vyplýva, že dovolací súd určil termín verejného vyhlásenia rozsudku na 17. marca 2020 o 8,40 hod., ktorý oznámením zo 16. marca 2020 zrušil. Následne určil termín verejného vyhlásenia rozsudku na 31. marca 2020 o 9,05 hod. V spise sa ale nenachádza záznam, ktorý by nasvedčoval

tomu, že odvolací súd vzal žiadosť žalobkyne na zreteľ a v dôsledku toho postupoval podľa § 219 ods. 3 CSP. Odvolací súd síce oznámil verejné vyhlásenie rozsudku na úradnej tabuli a na webovej stránke súdu, avšak o mieste a čase verejného vyhlásenia rozsudku (ako tomu nasvedčuje obsah spisu) neupovedomil zástupcu žalobkyne elektronickými prostriedkami.

15. Najvyšší súd vo viacerých rozhodnutiach (viď napríklad sp. zn. 3Cdo/179/2010, 3Cdo/236/2010, 7Cdo/38/2012) poukázal na ústavnoprávny a procesnoprávny rozmer verejného vyhlásenia rozsudku a uviedol, že ak odvolací súd nerešpektuje predpoklady a zásady, za ktorých sa v súlade s právnym poriadkom verejne vyhlasuje rozsudok, odníma účastníkovi konania (strane) možnosť pred súdom konať v zmysle ustanovenia § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. V niektorých ďalších rozhodnutiach išiel s argumentáciou ďalej a konkretizoval, že k vade tejto povahy dochádza tiež vtedy, keď odvolací súd v rozpore s ustanovením § 214 ods. 3 O.s.p. o mieste a čase verejného vyhlásenia rozsudku neupovedomí elektronickými prostriedkami účastníka, ktorý podľa § 45 ods. 4 O.s.p. požiadal o také doručovanie písomností (viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/227/2013 a 7Cdo/192/2013).

16. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu sa do 30. júna 2016 ustálila na tom, že ak v konaní došlo k procesnej vade zmätočnosti uvedenej v § 237 ods. 1 O.s.p, dovolaním napadnuté rozhodnutie treba zrušiť; najvyšší súd v týchto prípadoch zrušoval napadnuté rozhodnutia bez toho, aby sa zaoberal správnosťou v nich zaujatých právnych záverov (viď napríklad rozhodnutia sp. zn. 1Cdo/44/2015, 2Cdo/111/2014, 3Cdo/4/2012, 4Cdo/263/2013, 5Cdo/241/2013, 6Cdo/591/2015, 7Cdo/212/2014, 8Cdo/137/2015).

17. Vyššie uvedené právne závery, súladné so závermi obsiahnutými medziiným v rozhodnutí sp. zn. 3Cdo/714/2015 (neskôr publikovanom ako judikát R 9/2016), zastáva dovolací súd aj v preskúmvanej veci a konštatuje, že postupom odvolacieho súdu, ktorý nedodrжал procesný postup v zmysle § 219 ods. 3 CSP, došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Týmto nesprávnym procesným postupom znemožnil žalobkyni, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces a žalobkyňa opodstatnene namietala dovolací dôvod v zmysle § 420 písm. f/ CSP.

18. Najvyšší súd preto rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP). S prihliadnutím na dôvod zrušenia napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu sa najvyšší súd nezaoberal ďalšími, v dovolaní namietanými vadami.

19. V novom rozhodnutí odvolací súd rozhodne znova o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

20. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.